

Gátlisti – líftölufrávik

Algengar orsakir líftölufrávika

- **Hreinlæti við mjaltir**

- Mikilvægt er að halda umhverfi gripanna hreinu. Vatnsslangan er besta vinkona bóndans, sér í lagi virðist skipta gríðarlega miklu máli að biðsvæði í mjaltapjónafjósum sé þrifið oft á dag og það sama á við um mjaltapjóninn sjálfan. Góð þrif minnka líkur á að óhreinindi sogist inn í kerfið ef mikið er um óþekka gripi sem sparka af sér. Þetta á að sjálfsögðu við allar fjós- og mjaltakerfagerðir. Gott er að raka kýrnar þannig að ekki myndist skítakleprar. Einnig er loftræsting í fjósum mikilvæg.

- **Þvottur á mjaltakerfum**

- Algeng ástæða fyrir hækkandi líftölu er vöntun á sápu/sýru eða bilun í sápuðælum, bæði við tank og mjaltakerfi. Ekki er hægt að treysta alfarið á að kerfi „láti vita“ ef ekki er tekin sápa. Bilun í dælum getur lýst sér þannig að sápa fari úr brúsum, en skili sér svo ekki alla leið í tankinn vegna óþéttleika í slöngum eða að slöngur séu orðnar „flatar“ og hleypa því ekki eins mikilli sápu/sýru í gegn og ætlast er til. Gott er að setja merki/strik á brúsa til að fylgjast með hvort og hve mikið lækkar í brúsunum. Ef skipt er um sáputegund er mikilvægt að fara eftir leiðbeiningum varðandi æskilegt magn í þvotti, oft þarf meira magn af ódýrum sápum heldur en þeim dýrari. Að lesa leiðbeiningar á brúsum er mikilvægur punktur, sumar sápur virka best í mjög heitu vatni á meðan aðrar eru með góða virkni í kaldara vatni. Í rörmjaltakerfum og mjaltagryfjum er mikilvægt að hreinsa soglagnir reglulega ásamt því að passa samskeyti og krana. Algengt er að pakkningar við rörasamskeyti valdi hækkandi líftölu, ef pakkningar eru orðnar ósléttar og slitnar verða þær fljótt gróðrarstíga fyrir bakteríur, sérstaklega erum við að sjá dæmi um slíkt í mjaltapjónafjósum þar sem mikið mæðir á. Ekki þarf að fjölyrða um að fylgjast vel með spenahylkjum og spenagúmmíum – mörg dæmi eru um að ný gúmmí springi. Nota skal sýru reglulega.

- **Er veik kýr?**

- Athugið að ekki þarf endilega að vera sjáanleg jógurbólga til þess að hækkun verði á líftölu vegna veikinda. Annarskonar veikindi geta einnig hækkað líftölu í mjólk, dæmi eru um að spenastig, tannrótarbólga, helti og annað valdi hækkandi líftölu. Hvers konar sýking af völdum baktería. Stundum er erfitt að sjá á gripum að eitthvað ami að, en þá er gott að fylgjast með hvort kýrin er með hita, sé dauf til augnanna og/eða lystarlaus. Klaufhirða skiptir einnig máli. Til fróðleiks má nefna að ef mjólk beint úr spena er gulleit, vatnskennd og fitan ystir, lítur svipað út og þegar við setjum skemmda mjólk út í kaffi, þá er nokkuð öruggt að þar er líftöluhá mjólk á ferðinni. Slík mjólk getur hæglega hleypt líftölu í tank í hæstu hæðir. Mikilvægt er að taka kýrsýni reglulega og fylgjast þannig með einstökum gripum.

- **Hiti á þvottavatni**

- Æskilegt er að vatnið sem notað er við þvott á tank og kerfi sé sem heitast, en það er mælt með að hiti á vatni eftir hringrásarþvott (með sápu) sé a.m.k. 45 gráður, það er hitastigið á mjólkinni þegar það rennur úr kerfinu eftir þvottinn. Gott er að verða sér úti um hitamæli svo hægt sé að fylgjast með þessu atriði og sömuleiðis til að sannreyna kælingu tanks.

- **Síur**

- Regluleg síuskipti í mjaltþjónum eru mikilvæg, a.m.k. þrisvar á sólarhring, en skipta á um síu tvisvar á dag í öðrum mjaltakerfum. Einnig á að fylgjast vel með hvernig sían lítur út þegar skipti eiga sér stað, sían getur gefið góða vísbendingu um stöðu mála.

- **Mjólkurtankur – kælirof, hræra**

- Kælirof verður ef gleymst hefur að kveikja á tank eftir losun eða ef verið hefur rafmagnslaust. Ekki mega líða margir klukkutímar án kælingar til þess að líkurnar á hárri líftölu aukist til muna. Því er gríðarlega mikilvægt að fylgjast vel með hitamælinum á tanknum og hafa sér hitamæli til að sannreyna hitastigið í tanknum. Hafa skal strax samband við þjónustuaðila ef eitthvað er að. Kælimiðils-vöntun á tank getur gert það að verkum að sveifla verði í kælingu, það er að tankurinn kæli mjólkina, en nær svo ekki að halda henni alveg kaldri, heldur sveiflast hitastigið – slíkt getur auðveldlega komið líftölunni af stað. Ef grunur er um kælirof skal umsvífalaust hafa samband við gæðaráðgjafa Auðhumlu eða hella mjólkinni niður ef ekki hefur verið kæling á mjólkinni í nokkrar klukkustundir. Þetta fer þó eftir aðstæðum hverju sinni og hvort sé forkælir sé við tankinn eða ekki. Ef hræran í tanknum bilar aukast líkurnar á að líftalan hækki þar sem mjólkir er misköld eftir því hvar hún er í tanknum. Mjólkir í miðjunni kælist litið og í henni getur líftalan hækkað sem síðan smitast í restina af mjólkinni í tanknum. Reglulega skal athuga hvort mjólkursteinn sé í mjólkurtank. Það getur verið erfitt að sjá mjólkurstein en slíkar úrfellingar geta komið óreglu á líftöluna.